

JUTRANJE NOVOSTI

Izhaja vsak dan zjutraj, izvzemi! pondeljke.
Mesečna naročnina:
v Ljubljani Din 10.—, po pošti Din 12.—, inozemstvo Din 22.—

Uredništvo: Wolfova ulica št. 1/I. — Telefon št. 213
Brzjavni naslov: „Novosti-Ljubljana“
upravnništvo: Marijin trg št. 8. — Telefon št. 44.

Rokopisi se ne vračajo. — Oglasi po tarifu.
Pisanim vprašanjem naj se priloži znamka za odgovor.
Račun pri poštnem ček. uradu št. 13.238.

Nova mirovna
ofenziva.

Od našega stalnega pariškega dopisnika.
ap. Pariz, 7. novembra.

V mali dvorani rue de Cadet se zbirajo najboljše glave evropske demokracije. Poslušamo modre, trezne besede Ruysseuove, plamenite medklic Renaudielov, fine, akademski brušene stavke Aulardove. In potem najodličnejši parlamentarci in mirovni prvoborci dvanašterih evropskih narodov, ki sklepajo v dobrem upanju, da bo nova ofenziva miru pod vodstvom Zedinjenih držav ameriških kronana z uspehom.

V istem času je govoril šef francoske vlade v majhnem mestecu Tulle o vprašanjih notranje in zunanje politike, ki so sedaj v ospredju vsega interesovanja. Gospod Poincaré je hotel predvsem demontirati nekatere vesti ameriškega in angleškega časopisja glede stališča, ki ga zavzema Quai d'Orsay. Te vesti so baje po informacijah zanesljivih zaupnikov v zvezi z gotovimi bančnimi manevri, ki so uplivali na izraziti padec francoskega franka. Stališče Francije je jasno. Nemčija se je poslužila pravice, ki ji jo daje 234. člen versailleske pogodbe: zaprosila je reparacijsko komisijo, naj preišče njeno plačilno sposobnost. Ta korak je storila Nemčija na priporočilo Anglije.

Medtem ko se je reparacijska komisija posvetovala, kaj bi bilo treba pač najprej ukreniti, je imel angleški zastopnik lord Bradbury ozvojen govor, istočasno pa je prispela Curzonova nota, na katero je zapisala Amerika svoj »Placet«. Sedaj ni imela odločati reparacijska komisija, temveč g. Poincaré. Jasno je bilo, da je konferenca strokovnjakov, v obliki, ki so jo predlagale anglosaske države, za Francijo naravnost nesprejemljiva. Njena opolnomočja so bila predvidena v tolikem obsegu, da pomenijo ne samo kršitev versailleske pogodbe, temveč tudi kršitev francoske ustave. Kakor znano, je v Londonu določena reparacijska vsota, ki predstavlja obseg nemških obveznosti, bila sprejeta v obeh zbornicah kot zakon, ki ga ne more spremeniti nobena vlada; nobena konferenca strokovnjakov, pa tudi ne reparacijska komisija. Naenkrat so se znašli v zagati, iz katere ni mogoče najti izhoda. Zedinjene države so bile mnenja — in tega mnenja so še danes, da preiskava strokovnjakov sploh ne bi imela nobenega pomena, ako ne bi dobili dovoljenja, odločati ne samo o sedanjih plačilni sposobnosti nemške države, marveč sploh o višini nemškega dolga. Francija še vedno lahko sprejme novi zakon, lahko ga tudi odkloni, tako je dejal v oficijoznem tonu ameriški poslanik v Parizu, g. Herrick. Gospod Poincaré pa je s svoje strani naglasil, da že iz čisto tehničnih razlogov ni mogoče določiti bodoče plačilne sposobnosti Nemčije. To se ne more zgoditi v trenutku, ko je Nemčija na robu gospodarskega propada in splošne katastrofe.

Vsled te fundamentalne razdvojenosti med Francijo in zastopniki anglosaske države so bili zadnji dnevi zelo kritični. Pretoklo soboto je bilo malo upanja, da se bo konferenca ekspertov sploh sestala. Medtem so se množila slaba poročila iz Nemčije. Vlni krogi so takoj spoznali resnost položaja v Nemčiji. Ugledni funkcionar mi je odkrito priznal, da je pričakovati vsak trenutek Ludendorffovo diktaturo in pohod Ehrhardtovih ter Hitlerjevih tolp proti Berlinu.

Na vprašanje, kaj bodo ukrenile zavezniške vlade proti reakcionarni diktaturi v Nemčiji, vaš zastopnik sicer ni dobil odgovora, verjetno pa je, da so se vršila o tem že predposvetovanja. Ta nevarnost pa je imela še eno neljubno posledico: prepredila je v nedeljo predajo francoske note Zedinjenim državam. V tistem času je bila namreč napovedana nova konferenca z angleškimi in ameriškim poslanikom. Kompromis med francosko in anglosaske tezo je mogoče, njegova fundamentalna misel pa, ki more vso Evropo rešiti, je sledeča: Plačilna sposobnost Nemčije je danes velika ničla. Preiskati se jo more, kadar bodo izpolnjeni gotovi pogoji. Najprej so potrebne velike reforme v notranjosti Nemčije. Nato bi se dvignili skriti zakladi zlata, ki ga čuvajo veleindustrija, ker bi se s tem premoženjem takoj ustvarilo ravnotežje v državnem proračunu. Amerika in Anglija pa v tem slučaju ne bi pomislili, ponuditi najprijemnejšemu narodu na kontinentu potrebno obnovevne kredite.

Češkoslovaško-jugoslovenska
solidarnost.

Svečana nastopna avdijenca poslanika Nešića pri predsedniku Masaryku.

Praga, 8. novembra. (B) Novi poslanik kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Pragi g. Ljuba Nešić je izročil danes predsedniku republike g. Masaryku poverilnice. Pri dohodu na dvor ga je sprejela častna četa z godbo, ki je zasviral jugoslovensko narodno himno. G. Nešić je uvel pri predsedniku republike kancelar g. Šamaľ.

V svojem pozdravnem govoru je g. Nešić najprej izrazil čustva bratstva in solidarnosti, kakor tudi občudovanja, ki ga je Nj. Vel. kralj in kraljevska vlada kakor tudi srbsko - hrvatsko - slovenski narod vedno gojil do češkoslovaškega naroda.

Dalje je g. Nešić rekel: »Malo je zvez, ki bi v toliki meri odgovarjale intimnim čustvom in življenjskim interesom, kakor tudi miroljubnim težnjam naroda, kakor odgovarja zveza med obema bratskima narodoma češkoslovaškim in srbsko - hrvatsko - slovenskim. Ta zveza je že pred nje zaključitvijo in pred formalnim podpisom, da celo pred osvojitvijo Češkoslovaške in pred uveljavitvijo Srbov, Hrvatov in Slovencev za časa trpljenja in velikih skušenj obstojala v globini naših slovanskih duš in v duhu naših najboljših sinov. Eden od teh in to eden najslavnejših, to ste Vi gospod predsednik! Ne samo enkrat ste angažirali vso težino svo-

je učenjaške in politične avtoritete v korist naših rojakov, ki jih je preganjala Avstrija, da ovržete klevete, s katerimi so naši neprijatelji obsipali malo Srbijo, da bi diskreditirali njeno misijo kot Piemonta Jugoslovenov. Ista plemenita ideja je vodila vaše hbrane legionarje, ki so stopili v naše bojne vrste v Dobruži in pri Solunu, kjer so pomešali svojo kri s krvjo svojih bratov Srbov Hrvatov in Slovencev.

Ko je bila končana velika vojna, se je z vaši bratskim sodelovanjem ustvarila zveza med obema državama, ki je v soglasju z Romunijo in drugimi prijateljskimi državami že dosedaj dosegla lepe rezultate. Znani dogodki so dovedli do tesnejše zveze z veliko evropsko politiko miru in obnove. Politika bratske solidarnosti bo, o tem sem globoko uverjen, kakor je bila v prošlosti in je sedaj, tudi v bodoče najboljša garancija za varnost obeh bratskih in zaveznih narodov.

Beograd, 8. novembra. (Z) Danes dopoldne je poročal dosedanj naš poslanik v Pragi, Branko Lazarević zunanjemu ministru dr. Niščiću o svojem delovanju v Pragi. G. Lazarević je nastopil danes dopoldne svoje novo mesto kot pomočnik zunanjega ministra, ki ga je doslej imel g. Ljuba Nešić, ki je zamenjal g. Lazarevića v Pragi.

Vsebinska bolgarskega odgovora
na našo noto.

Bolgarska hoče živeti v dobrih odnosih.

Sofija, 8. novembra. (B) Odgovor bolgarske vlade na noto kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev glede incidenta, ki se je zgodil v stanovanju vojnege atašeja kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev v Sofiji, se glasi tako-le:

Bolgarska vlada ne more zatajiti svojega velikega iznenadenja in globokega ogorčenja, ki ga je izzvala nota, katero je prejela od poslaništva kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev povodom žalostnega incidenta, ki ga je tako vlada, kakor tudi javno mnenje že v prvem trenutku enodušno obsodilo, ne da bi čakalo, da bi se s poizvedbami ugotovilo, če je bil napad napreren proti vojaškemu atašeju ali če je bil ta samo žrtev slučajja. Bolgarska vidi, da so kot sankcije stavljene zahteve take narave, da se dotikajo njenega prestiža in to v trenutku, ko je Bolgarska dala toliko dokazov iskrene želje storiti vse, da pride do ureditve spornih točk med njo in sosednjo kraljevino in da se dosežejo pogoji za normalno življenje in za odnose dobrega sodelovanja. Ko izve za to okolnost bolgarski narod, se ne bo mogel vzdržati, da ne bi občutil krivice in nezaslužene preizkušnje, ki mu je zopet naložena. Da pa ostane zvesta politiki, ki jo je vodila dosedaj, in miroljubnim aspiracijam, ki so zakasnjemale njeno sedanje delo ter v globokem prepričanju, da na ta način pomore ohraniti evropski mir, izjavlja bolgarska vlada, da pristaja na zadoščenje, ki se od nje zahtevajo, četudi bi bila to še tako težka žrtev za dostojanstvo države.

Naša kraljevska dvojica
poseti Milleranda.

Beograd, 8. novembra. (B) Spomladi leta 1924 posetita Nj. Vel. kralj in kraljica predsednika francoske republike Milleranda v Parizu. Ta poset bi se bil imel izvršiti to jesen, pa je bil zaradi prestolonaslednikovega krsta preložen. Za ta poset se bodo delale velike priprave, ker bo to prvi službeni poset našega kralja predsedniku francoske republike in francoskemu narodu.

Prepovedan
komunistični kongres.

Beograd, 8. novembra. (Z) Ministrstvo za notranje zadeve je sporočilo včeraj neodvisni delavski stranki, da se ji ne more dovoliti prireditve kongresa, ki je določen za 19. in 20. t. m.

Zadoščenje naši pravici.

Beograd, 8. novembra. (B) »Samouprava« piše na uvodnem mestu glede na izročitev bolgarskega odgovora to-le: Globoko smo uverjeni, da je pravica na naši strani, kakor je zmeraj bila na naši strani v vseh sporih in spopadih z našim vzhodnim sosedom. Mi smo mirno in odločno čakali odgovora bolgarske vlade na noto, ki jo je poslala naša vlada glede na atentat na našega vojaškega odposlanca v Sofiji. Ta odgovor je prišel. Bolgarska vlada je izjavila našemu poslaniku v Sofiji, da pristaja na vsa zadoščenja, ki smo jih zahtevali. Mi z razumljivim zadovoljstvom beležimo, da je Bolgarska to pot dala zadoščenje naši pravici in izpolnila svojo dolžnost. Naša javnost bo z odobravanjem vzela na znanje sklep bolgarske vlade in to tem preje, ker je bila naša nota, četudi strogo v mejah mednarodnega prava, vendar skrajno odločna. Tako bo ta nezaželeni spopad brez daljnih in opasnih pretresljajev spravljen iz dnevnega reda.

Konec izjemnega stanja.

Sofija, 8. novembra. (Bolg. brz. ag.) Obredno stanje, ki je obstajalo še v nekaterih okrožjih izza poslednjih komunističnih nemirov, je vlada razveljavila, tako da so sedaj odpravljene izjemne mere v vsej državi.

Bolg. poslanik v Parizu.

Sofija, 8. novembra. (Bolg. brz. ag.) Francoska vlada je odobrila imenovanje Morfova za bolgarskega poslanika v Parizu.

Reško vprašanje.

Beograd, 8. novembra. (B) Člani naše paritetne komisije, ki so vodili pogajanja v Rimu, so sedaj v Beogradu in čakajo daljnjih navodil vlade v vprašanju spora z Italijo. Sodi se, da se bo reško vprašanje rešilo brez nadaljnje dela paritetne komisije in da bodo njeni člani razrešeni dolžnosti. Ko bo rešen naš spor z Italijo, se sestavi strokovna komisija, ki bo imela nalogo, skleniti z Italijo trgovinsko pogodbo in potrebne konvencije glede prometa, pošte in dr., kar je v zvezi s sklenitvijo trgovinske pogodbe.

VOLITVE V AMERIKI.

New York, 8. novembra. (Reuter.) Dopolnilne volitve v senat, v zakonodajne korporacije in v mestne svetke skoraj niso izpremenile razmerja posameznih strank.

Dunaj, 8. novembra. (K) Vremenska napoved za 9. novembra: Oblačno, deloma padavine in padanje toplote do blizu 0°. Na gorah sneg. Slabo vreme bo najbrže trajalo nekaj dni.

Državni prevrat na Bavarskem.

Vlada odstavljena. — Hitler sestavi novo vlado. — Državna bramba koraka proti Monakovem. — Delna zasedba mesta.

Monakovo, 8. novembra. (K) Generalni državni komisar von Kahr je prečital v Bürgerbräusalu manifest nemškemu narodu. Na koncu so mu burno ploskali.

Ko je Kahr končal svoj govor, je vdril v dvorano Hitler s približno 600 oboroženimi ljudmi. Izjavil je, da je sedanja vlada odstavljena in imenoval novo vlado, ki obstoja iz prejšnjega policijskega predsednika Pöhnerja kot državnega upravnika, generala Ludendorffa kot deželnega poveljnika, generala von Lossowa kot brambnega ministra, Hitlerja kot političnega svetovalca in policijskega polkovnika Seisserja kot policijskega ministra.

Ob 10.30 zvečer pridirajo bojne zveze Oberland proti Monakovem in so že došle v mesto, kjer so za-

sedle nekaj trgov. O zadržanju državne brambe ni nič znano. Baje so se s Hitlerjevimi četami pobratile. Ob 10.45 ponoči so zasedli brzjavni urad. Usoda Kahrrova še ni določena.

Berlin, 8. novembra. (K) Policija za pobijanje oduševstva je zalotila protizakonito devizno centralo, ki jo je obratoval neki krojač. Zaplenila je 10.000 dolarjev tujih valut in veliko množico nemškega denarja ter prišla krojača in vso njegovo rodino.

Berlin, 8. novembra. (K) Na včerajšnji plenarni seji nemškega osrednjega odbora za inozemsko pomoč se je ugotovilo, da je beda otrok na Nemškem strašno velika. Po poročilih zastopnikov posameznih dežel in občin se je bati, da na tisoče otrok ne umre od lakote.

Zarota na Madžarskem

Budimpešta, 8. novembra. (K) Kakor poroča »Pester Lloyd«, je našla policija med zaplenjenimi spisi pri prijemu poslancu Ulainu tudi formalno državno pogodbo s Hitlerjevo skupino na Bavarskem. V tej pogodbi prevzema Ulain za slučaj, da pride na krmilo kabinet desničarskih radikalcev, obveznost, da podpira Hitlerjevo vlado s četami in pošiljanjem živil. V posebnem načrtu so določeni ukrepi, ki naj se store, ako se posreči puč. Med spisi se nahaja tudi seznam članov nove vlade, kakor Julij Gömbös, Ulain, Bela Szemere in Štefan Szabo-Nagyatad.

Anglija in Nemčija.

London, 8. novembra. (W) Državni podtajnik za zunanje posle je izjavil, da Nemčija ni doslej napravila nobenega poštenega poskusa, da bi zadoštila svojim obveznostim. Glede predlagane konference strokovnjakov je rekel, da upa, da bo doprinesla do odkritja in zagotovitve v inozemstvu skrite

namenske imovine. Kar se tiče separatističnega gibanja v Nemčiji, je izjavil državni podtajnik, da gre za vstajo, ki jo je organizirala pocestna sodrga in da angleška vlada ne bi mogla priznati separatistične države.

Sklepi veleposlaniške
konference.

Pariz, 8. novembra. (W) Veleposlaniška konferenca objavlja v uradnem poročilu o svoji današnji seji, da bo še danes objavila navodila, ki jih je poslala dne 3. oktobra in 3. novembra predsedniku medzavezniške kontrolne komisije v Berlinu generalu Nolletu, ki gredo za tem, da se zagotovijo obnovitev poslovanja kontrolne komisije v Nemčiji. Veleposlaniška konferenca je nadalje sklenila storiti korake pri holandski vladi in jo pozvati, da ne dovoli, da bi se nemški prestolonaslednik Viljem odpeljal v Nemčijo, kakor tudi pri nemški vladi s pozivom, da ne pusti prestolonaslednika v Nemčijo, ker se nahaja na listi vojnih krivcev, čijh izročitev so zahtevali zavezniški.

Republikansko gibanje na Grškem.

Važne izjave ministra Aleksandrisa. — Vlada brez moči. — Dvojna možnost revolucije. — Vloga Venizelosa.

Beograd, 8. novembra. (Z) Z današnjim orijentnim ekspresnim vlakom sta se peljala skozi Beograd iz Aten v Francijo bivši grški minister za zunanje stvari Aleksandris in general Otoneos. Minister Aleksandris potuje v Pariz, kjer prevzame mesto predsednika grške delegacije v reparacijski komisiji. General Otoneos je bil več let guverner v grški Makedoniji in je igral veliko ulogo pri ustvarjanju sedanjega režima na Grškem. V Atene se je povrnil pred prevratom po polomu na maloazijski fronti. Otoneos je eden najintimnejših prijateljev generala Gontasa in Plastirasa in ga smatrajo kot velikega prijatelja Venizelosa. Zato je gotovo, da potuje v Pariz, kjer se nahaja Venizelos, v politične svrhe.

Minister Aleksandris in general Otoneos sta izjavila na kolodvoru v Beogradu novinarjem, da se je republikansko gibanje na Grškem zadnje dni zelo razširilo. Dnevno se vrše po vsej deželi številna zborovanja. Oblastva so brez moči. Na zadnjem republikanskem shodu v Atenah je prišlo do demonstracij. V takem ozračju je sedanji vladi na Grškem pač težko preprečiti prihod republikanske vladavine. Proglasitev republike je le še vprašanje kratkega časa. Večina odgovornih politikov si je o tem na čistem, deljena so le mišljenja glede načina, kako naj se ustvari republika na Grškem.

Ena skupina, ki jo tvori stara republikanska stranka in pa vojaška stranka z generalom Pangalosem in poveljnikom mornarice admiralom Hadžikriakosem na čelu in ki je že vsled tega važna, ker predstavlja mnenje vojske in mornarice, zahteva, naj sedanja vlada takoj dekretira posebno ljudsko glasovanje po Grškem, kjer naj narod odloči, ali je za monarhijo ali za republiko. Ta skupina je zanimiva zato, ker hoče pripraviti pot republiki z revolucijo in

ker je doslej dala dovolj dokazov za svojo energično akcijo.

Druga skupina, v kateri je venizeliistična stranka z generalom Dinglisem, je tudi za republiko, misli pa, da bi bilo bolje, da se prej izvedejo volitve v parlament, ki so določene za 2. decembra t. l., potem pa naj odloči nova zbornica, ali hoče imeti monarhijo ali republiko. Ta odločitev nacionalistične skupščine naj se potem stavi na glasovanje grškemu narodu, da se izjavi. Tudi to bi bilo v stvari ljudsko glasovanje, toda šele po volitvah v parlament in ne, kakor želi prva skupina, pred volitvami. Dasi izjavlja general Otoneos, da potuje v Pariz v zasebnih poslih, je vendar brez dvoma, da hoče vprašati Venizelosa za mnenje glede stališč obeh skupin.

Atene, 8. novembra. Da se ovira razširjenje republikanskega pokreta in preprečijo spori med venizelisti in republikanci in da poneha časopisna kampanja, ki se je začela pred par dnevi, je vlada sklenila sklicati k skupnemu posvetovanju glavne voditelje obeh skupin, da se sporazumeta, dokler vlada ne opredeli svojega stališča na podlagi informacij, ki jih pričakuje iz inozemstva.

Današnje prireditve.

V Ljubljani:

Drama: »Smrt majke Jugovičev«. R. P.
Opera: »Nikola Subic Zrinjski«. Red B.
Kino Matica: »Ne želi svojega bližnjega zenez«. I. del.
Kino Tivoli: »Pustolovka iz Monte Carla«. I. del.
Kino Ideal: »Skrivnost cirkusa Eddie Pollo«. III. del.
Kino Ljubli. dvor: »Zena in svet«.

Nočna lekarniška služba v Ljubljani:

Tokoči teden: lekarna Sušnik, Marijin trg in Kuralt, Gospodarska cesta.

Pred reakcionarno vlado v Nemčiji

Od našega stalnega berlinskega dopisnika.

EL. Berlin, 7. nov.

Optimizem, ki ga je g. Stresemann še pred par dnevi razkril vašemu zastopniku, ni bil utemeljen. To nam potrjuje dogodki.

Na Saksonskem je morala državna bramba, o kateri se ve, da je njeno vrhovno vodstvo protirepublikansko, vsekozi reakcionarno in monarhistično, odstraniti s silo komunistično - socialistično vlado, ki je pa konsekvntno dvigala republikansko zastavo. Nočemo preiskovati, v koliko se ta čin, ki je z weimarsko ustavo vsekakor nezdružljiv, nikakor ne more opravičevati z ozirom na dejanski položaj. Nočemo tudi razmotrivati o sredstvih, s katerimi bi se to dalo preprečiti. Povdariti pa hočemo ponižujoče dejstvo, da proslavljajo nacionalisti sedaj svoj veliki triumf, hkrati pa se je vgnezdila v srca pravih republikancev in demokratov zavest, da uporablja državna vlada dvojno mero; eno za saksonske socialiste, drugo za bavarske nacionaliste.

Fundament, na katerem je sezidana sedanja koalicijska vlada, je omajen. G. Stresemann hoče po »pasivni resistenci« socializmov onemogočiti desničarsko diktaturo z »demokratsko diktaturo«. Zdi se, da njegov optimizem še ne leži popolnoma na tleh. Gospod Stresemann pa pozablja, da vsebuje taka diktatura velikansko protislovje, in sicer v toliko, da je vsaka diktatura, najsi pride s te ali tne strani, nasprotna demokratični ideji. Zgodovina nam nudi samo vzgled ekstremnih diktatur: Rusija in Italija stojita na obeh nasprotnih tečajih. Za eno od teh se mora odločiti tudi g. Stresemann. Za Ljeningovo, ali pa Mussolinijevo vlogo.

Ako ne motijo vsa znamenja, mu bo že v par dnevih lahko izbirati. Odločitev bo prinesla sila dogodkov. Nad 50.000 dobro oboroženih, izvrstno discipliniranih vojakov pod vodstvom poklicnih oficirjev stoji na meji srednje Nemčije. Na en sam migljaj monarhističnega generalnega komisarja von Kahra, se bo pričel pohod skozi Turingijo proti Berlinu. Namen je jasen: G. Erhardt zahteva nacionalistično diktaturo. Ali bo našel g. Stresemann drugega generala Müllerja, ki bo vodil divizije državne brambe proti g. Kapitänleutnantu. Ne verjamemo, da bi mogli to vprašanje potrditi. Kar zadeva milijone republikanskih delavcev, pa velja resnica, da je glad mnogo silnejši kot ideja. Sila njihovih udarcev ni več tista kot v marcu leta 1920. Erhardt bo našel manj odpora, kakor Kapp. Morda pa sploh nobenega. V slučaju namreč, če bi se posrečilo potom spretno taktike maskirati prehod od demokratske republike k nacionalistični diktaturi. Nekaj desničarjev bi vstopilo namesto socializmov v vlado, »revolucija« bi bila končana...

In zavezniki? To vprašanje je sedaj v ospredju. Za enkrat gledajo zavezniki v vražji kotel. V Parizu so se dozdevno vršile zaupne konference. Pet let po zadnji Wilsonovi noti, po kateri je padla v Berlinu imperijalistična monarhija, pač Evropa ne bo trpela, da bi ljudje, ki jim ima pripisovati vso svojo bedo ponovno zgrabili oblast v svoje roke.

Iz prosvetnega življenja.

— Trostov koncert. Kadarkoli pride naš pianist Anton Trost z Dunaja v Ljubljano, smo ga vsikdar veselili vsi, ki smo skozi leta radi hodili poslušati njegovo virtuozno igrjo in kateri je bilo vedno žal, da ga nimamo stalno v svoji sredi. Tudi v ponedeljek zvečer. Prednašal nam je najprej Bachov preludi in fugo v Es-duru za orgle v prireditvi Busonija za klavir. Iz dela je žarel nedosežni mojster polifonnega sloga, katerega je Trost interpretiral s porzorno tematiko in popolnim obvladanjem instrumenta. V oblikovno in vsebinsko znameniti romantični peterodelni Brahmovski sonati v F-molu ter v pestro harmonični barvitosti nasičeni sonati Skrijabina se je odlikoval Trost s silajno, bravurno tehniko in detailno izdelavo. Njegov udar je mogel, pa istokot meljak, kadar je potrebno. Končno smo poslušali še po eno Chopinovih balad, nocturnov in etud, vse z naslado in občudovanjem. Koncertantu je publika radostno aplavdirala. Lahko bi jo bilo sicer mnogo več; kdor ni prišel, mu je za velik umetniški užitek, ki nam ga je pripravil Trost, po pravici lahko žal.

— Kufježno naznanilo. V založbi juridične fakultete v Ljubljani je ravnokar izšla knjiga: R. Kušej: »Cerkveno pravo katoliške in pravoslavne cerkve s posebnim ozirom na razmere v kraljevini Srbov, Hrvatov in Slovencev«, XII. in 488 strani velike osmerke. Subskribentom v Ljubljani se bo knjiga dostavila v prihodnjih dneh, ostalim se bo poslala po pošti. Naročila na ostalo naklado sprejema podpisani dekanat. Cena broširani knjigi 80 Din., vezani 90 Din. — Dekanat juridične fakultete v Ljubljani.

— Novo delo Tolstega. Kakor poroča »Journal des Debats«, izide v bližnji bodočnosti neznan delo Tolstega »Povest ruske seljakine«, ki e bilo za vlade ruskega carja prepovedano.

Rešimo Sokolski Tabor!

Kritika fašizma.

Znani italijanski mislec, filozof in sociolog ter zgodovinar Guglielmo Ferrero je napisal pred kratkim splepne besede svojega najnovejšega dela »Da Fiume a Roma«, v katerem je podal svoje kritične misli o fašizmu. Da je Ferrero kljub neodvisnosti svojega duha tudi polnokrvni Italijan, je naravno. Tega mu niti ne zamerimo, dasiravno se je vestno potrudil, zbrati vse pozitivne uspehe fašizma in utemeljiti z znanstvenega stališča njegova načela in njegovo miselnost. Teh se tu ne nameravamo dotikati. Izvzeti pa hočemo negativne momente. Evo:

Parlamentarni sistem vladavine se je ponižal do komedije. Novi režim ni napravil niti velikih pogrešk, niti je ustvaril kaj velikega. Skrbel je predvsem za utrjevanje svoje moči, za svojo bodočnost. V tem ni zaostal fašizem za nobeno drugo revolucijo. V vseh drugih vprašanjih, kjer je šlo za interese države in naroda, pa je storil fašizem, kolikor je mogel: namreč — nič. Ker je vlada zamašila parlamentarizmu usta, je postala jetnik srednjega sloja in velefinančnih krogov. Ta dva činitelja sta ji pripomogla do oblasti, njima se mora pokoriti. Velefinančniki so njeni posredovalci, ker ji jamčijo za naklonjenost tiska. Služba, od katere zavisi obstanek vlade. Vlada se sicer ne boji parlamenta, zato pa se trese pred javnim mnenjem huiše kot vse dosedanje vlade. Črne srajce pa dobavljajo nižji sloji. Toda interesi velefinančnih krogov in malih ljudi gredo narazen. Recimo v vprašanju najemnine...

Ne verujem tudi, pravi Ferrero, da bi mogle pričakovati državne finance od tega režima svojo rešitev, ako ne bi nastal kak čudež. Svet še ni videl revolucije, ki bi jasno kalkulirala in štedila. Revolucija in zapravljanje javnega denarja sta bila od nekdaj v sorodstvu. Tudi ta vlada bo živela od dolgov in bo omahnila onega dne, ko se bodo izsušili krediti. 18. oktobra 1922, na predvečer pohoda proti Rimu, sem napisal članek pod zaglavjem »Prašek...«. V tistem članku sem dejal: Parlamentarna demokracija z majhno privatno vojsko, ki bi imela služiti eni stranki, je brezsmiselnost, ki se ne more dolgo vzdržati... Ta vojska je kakor prašek, ki pride v kolese žepne ure in jo ustavi. Ura, ki jo je ta prašek ustavil, je ustava.

Dokler ta manjšina vlada nad večino, je je država ura, ki ne gre in ki ni za nobeno rabo... Medtem je postal tisti prašek nekoliko večje zrnce peska. Kaj je diktatura? Je roka, ne glava — je organ za akcijo in ne vodilni razum. Diktatura ne more roditi ideje, je ne more razčiščevati. Ona mora izpeljati iz zreli projekt. Zgoditi se more to le po načrtu. Če pa ni načrta, čemu potem diktatura? Zato operira diktatura v praznini in se mora prej ali slej zamotati v ona protislovja, ki so se očitala legalni vladavini. Na tej boleznijo bolelojajo vse evropske države. Nikdo ne ve, kaj hoče. Vse je v stalnem konfliktu. Kaj hočemo? Hočemo mir in vojno, silo in pravo, transtvo in svobodo, štedenje in zapravljalnost, proračunsko ravnatežje in deficit, varnost in avanturo. Današnja doba je proti parlamentarizmu, ki mu pripisuje slabost. Ali ta slabost je vkošenjena v dvoličnost modernega duha, ne v pogreški te ali one vlade. Dokler ne bomo vedeli, kaj hočemo, bodo vse vlade nihale, najsi voziijo pod to ali ono zastavo. Težnja po diktaturi je romantična maskerada upadlega poguma. Mnogi žele diktatorja, ker upajo, da bo vedel, česar niko ne ve, da bo izumil univerzalno zdravilo za vse bolezni sveta. Rdeči ali beli diktator, o katerem sanja človeštvo, bi moral biti čudotvorec. Takega čudotvorca pa ni in ga ne bo!

Beli skalper.

Lloyd George je postal Su (Sioux). Ko je prišel v Minneapolis, ga je sprejel veliki načelnik plemena, »Hrabri Orel«, v svojem wigwamu pod znamenjem svojega telesa (totem je rodovni simbol severnoameriških Indijancev, večinoma živali, redkeje rastline, katerih podobe so člani istega rodu običajno nosili tetovirane na životu), ga prepustil v število svojih molojcev ter obdaril z imenom »Dvojni Orel«, poklonivši se tako bojnemu delu in naporu za mir starega velikega britanskega »kacika« (poglavarja, (L. George, na ta način adoptiran, si je poveznil na glavo susko bojno čelado pisano perjanico, je vzel v roke lok in puščice (to ga je pihnil), se usedel kraj zborovalnega ognja na lastno zadnjico poleg velikega glavarja, da sta skupaj popušila lulo duhana, mirnovni kalumet.

Ti podatki so pristni, prihajajo naravnost iz Londona. To je bil prizor za bogove. Toda zdi se, da Vakondah ne ščiti več svojih rdečih otrok, ker dopušča tako sumljive posetnike. Pred davnimi leti bi bil rdečkožec vprašal svojega gosta: »Ali ni moj brat Bledi Obraz imel včasih razklanega jezika?« »Oaghi!« bi bil odgovoril Galec Lloyd George z neopredeljivim nasmehom.

Narodna radikalna stranka za drž. nameščence.

Izpolnjuje program Narodne radikalne stranke in obljube g. predsedniku Osrednje zveze drž. nameščencev glede izboljšanja stanja državnih nameščencev in spremembe nezadovoljivih točk službene pragmatike in izvršeni so se po letu tega, da je g. min. n. r. dr. Župančič v Beogradu pretečeni teden na vseh merodajnih mestih že posredoval, odposlali sledeči brzojavki:

I.

Klubu Narodne radikalne stranke
Beograd, Narodna skupščina.

Prosimo nujno, da se v interesu države upravičenim zahtevam zveze uradniških združenj, ugodi, razvrstitev in pragmatika izpopolni, državnim nameščencem z zadostnim izboljšanjem gnotnega stanja vrne ugled.

Akcijski odbor NRS v Ljubljani
Dr. Župančič, Jurkovič.

II.

Pašič, min. predsednik
Beograd.

Blagovolite sprejeti delegata drž. nameščencev Lileka, da Vam, gospod predsednik, ustno poroča o točkah službene pragmatike in uredbe o razporeditvi, katere žele nameščenci nekaterih kategorij, da se izpopolni o odnosno izpremene. Uverjen sem o pripravljenosti vlade, da bo zagovarjala po možnosti nameščencem dostojno existenco in ugled.

Dr. Niko Župančič, minister n. r.

Ceterum censeo...

»Prepričan sem, da boste marširali tudi v drugo smer, ako vam to velim«, tako ali enako se je izrazil Mussolini proti svojim fašistom povodom zadnjih fašistovskih slavnosti.

Mišljena smer nam je znana. Menil je nas, to je na dlan. V kotlu italijanskih političnih strasti vre; vsaka eksplozija se pa udeležuje le proti strani najmanjšega odpora. Po Grčiji bi prišli na vrsto edinole mi.

Psihologija mas in njih voditeljev je čudna stvar. Do gotove točke vodi voditelj, a ko je razbilih strasti, postane voditelj sam suženj mas in vrtoglavi z njimi ali do zmage, ali do pogube. Za jeziti klicanih elementarnih sil ne more več.

In tu leži nevarnost pri zamotanih problemih evropske politike. Rusije ni več in je dolgo še ne bo, one Rusije, ki je raje tvegala svetovno vojno, nego da bi pripustila, da se potepa Srbija in z njo Jugoslovenstvo. One Rusije ni bilo takrat, ko se je zaključil mir, ki nas je oropal za tretjino naših najboljših ljudi. Francija nam trenutno sicer pomaga, pa ne varajmo se, mi smo za njo vendar le prilika na svetovni šahovski deski, prilika, katero se po potrebi žrtvuje, da se dobi igra.

A vendar Slovenci nismo sami! Troje bratov nas je. — Ali jih ni bilo že enkrat v davnih davnih časih tam gori na Moravskem? Ali se hoče mar zopet ponoviti prežalostna zgodovina slovanskega bratovskega spora? Da se poruši država, da triumfira vrag, da leži Slovan zopet na tleh pod kletjo tujevo peto? Le glejte na vse strani sveta! Posod narod, ki škodoželjno gledajo naš notranji prepri in nestrpnost čakajo trenotka, da se poruši streha, ki naj bi nam vsem dala mirno zavetje.

Vzdramimo se, oklenimo se v brat-ski slogi! V edinstvu je moč, v razkolu propast! Ako nas bratovska ljubezen še ne more vezati, naj nas veže črt, nezprosni črt proti sovragu. Saj vemo, kdo so naši sovrazi, saj vemo, kako teptajo naše neosvojene brate, saj vemo, kako bodo teptali nas, če nas zaslužijo. Bodimo zedinjeni do zadnje kaplje krvi! Premotivajmo vse politične pojave, notranje in zunanje, le iz vidika Jugoslovenstva — in nepremagljivi bomo sedaj in v naši svetli bodočnosti!

V. P.

Iz boljševiške Rusije.

Boljševiki in Nemci.

Najzanesljivejši del boljševiške rdeče armade je njena zračna flotila, ki jo boljševiki na vso moč ojačujejo. Sploh vršijo boljševiki velike vojaške priprave, s katerimi so po vseh znakih Nemci v najtesnejši zvezi.

Z ozirom na nemške dogodke se izražajo boljševiki zelo dvomno. V javnosti trdijo, da se sovjetska vlada noče vmešavati v nemške homatie, njihovo časopisje pa jih poziva, da naj podpirajo nemški proletarijat v boju proti kapitalizmu. Dasi stoji sovjetska vlada v formalni zvezi z nemško, se vendar bavi Trocki odkrito z vraščanjem, kako bi bilo mogoče strmoglaviti to vlado.

Boljševiška zarota v Rigi.

V Latviji so odkrili veliko volunsko organizacijo in načrt za razstrelitev munijskega skladišča. V tej aferi je najbolj kompromitiran sovjetski poslanik Kapp.

Razsulo demokratske stranke na Stajerskem.

(Iz demokratskih vrst.

Maribor, 7. novembra.

Položaj po osvobojenju.

Demokratska stranka je imela po osvobojenju v Mariboru ugoden teren in če bi bila imela sposobno vodstvo, bi bila gotovo postala eden najvažnejših činiteljev tudi na vsem ostalem severnem ozemlju Slovenije. Desorientacija, ki je nastala po osvobojenju v strankarskem oziru, je naravnost sama silila napredne in narodne elemente v močan skupen tabor, ki naj bi prevzel v javnosti vodilno vlogo in privedel nastale desolatne razmere do konsolidacije. Nova doba je zahtevala novih političnih vrednot in novih smeri. Mariborski slovenski element izza predvojnih in vojnihi časov je dobil s priselitvijo primorskih in koroških beguncev in priseljencev krepkega prirastek, ki je pomenjal v vsakem, posebno pa v narodnem in naprednem oziru velik plus. Narodne radikalne stranke takrat pri nas še ni bilo, obstojala je torej samo ena napredna stranka — demokratska in k tej je, čeprav ne kot članstvo, gotovo pa kot somišljeništvo, pripadalo skoro vse zavedno in napredno slovensko meščanstvo. Številni novi priseljenci, posebno oni iz Primorske so se tudi sami ponudili demokratski stranki, ne samo kot pristajši, ampak tudi kot delavci. Toda — zgodilo se je nekaj nerazumljivega. Klika, ki je imela takrat vso oblast v tej stranki, je sodelovanje novih moči odklonila, ne ravno direktno, pač pa indirektno na način, ki je jasno govoril, da se novih ljudi boji zato, ker bi morala z njimi deliti vodilna mesta v stranki. To je bil prvi vzrok, da so se množice novega meščanstva obrnile od demokratske stranke in iskale zatočišča drugod pri socialnih demokratih, klerikalcih in tudi pri komunistih; velika večina pa se je oklenila nove narodno - socialistične stranke, ki je s svojim prvim nastopom mnogo obetala.

Usodno »reševanje«.

Dve leti po osvobojenju je bila strankarska diferenciacija novega mariborskega meščanstva že večalimani popolnoma dovršena, s tem pa je bila tudi demokratska stranka potisnjena na zadnje mesto. Isti proces se je izvršil tudi na deželi, kjer so se napredne mase, ki so tvorile poprej večalimani enotno fronto, razdelile na samostojne, socialiste in narodne socialiste. V demokratskem taboru je ostala le še maloštevilna inteligenca in politeligenca, ki je bila preveč komodna, da bi si poiskala novih, razmeram bolj odgovarjajočih smeri. V temem stanju so nas zateleke tudi nove volitve v konstituanto. Komaj nekaj ednov pred temi volitvami so se demokratski voditelji zavedli resnosti situacije in se pričeli gibati, da rešijo kar se še rešiti da. To njihovo reševanje pa je bilo tako nerodno in od temelja pogrešeno, da je stranki več škodovalo nego pa koristilo. Pričeli so se prirejati shodi; na deželo so se pošiljali agitatorji; toda vse to ni pomagalo nič. Stranke, ki ljudstva celih par let ni poznala, tudi ljudstvo sedaj, ko je iskala njegove pomoči, ni hotelo poznati. Tudi kandidatna lista sama je bila nesrečno sestavljena. Izid volitev je bil porazen. Stranka ni dobila niti količnika in le tedanjemu volilnemu redu se mora zahvaliti, da je bil izvoljen nosilec — dr. Vekoslav Kukovec.

Mariborska klika.

Človek bi pričakoval, da se bodo voditelji stranke vsaj sedaj zavedli in pričeli delovati na novih temeljih; to se pa zopet ni zgodilo. Mesto v resnem delu, je trčila mariborska demokratska klika svoje energije v medsebojnem intrigiranju in ljubosumju, ter v iskanju raznih protekcij za svoje najožje. Na raznih sestankih ožjega in širšega odbora se je sicer vsakokrat govorilo o potrebi živahnega delovanja, toda do delovanja samega ni prišlo nikdar. V Mariboru samem se je osnoval tudi nekaj demokratski klub, toda sestanki tega kluba so nudili pravo cirkuško sliko. Vse delovanje tega kluba je obstojalo v dolgovoznem osebnem prepiranjui, ki je resnejše ljudi tako odbilo, da se po prvih dveh, treh sestankih sploh niso več odzvali vabilu in je klub kmalu mirno zaspal. S tem je zaspalo za dolgo dobo tudi sploh vsako delovanje demokratske stranke. Tekoče agende so se reševale v zaključnih konventikljih za gostilniško mizo pri »Črnem orlu« ali pa v »Grajski kleti«. Toda demokratska stranka kot taka je vendar še životarlja dalje, to pa v glavnem radi tega, ker je bila vsled svoje moči v južnejših in vzhodnejših delih države kot koalicijska skupina na vladi. Številne vrste uradništva so priznavale svojo pripadnost k tej stranki sploh samo še radi tega. Na deželo iz Maribora ni šel nihče, pa tudi v mestu samem ni bilo nobenega širšega sestanka, nobenega shoda. Razbitje koalicije z Narodno radikalno stranko in temu sledeč razpis volitev v Narodno skupščino, je komaj znova prebudil demokratsko omizje pri »Črnem orlu«.

Grajski kleti«, da je pričelo zopet na delovanje. Med tem časom sta se bila preselila iz Celja v Maribor tudi dr. Kukovec in Vekoslav Spindler, ker sta smatrala, da ustvarita s tem možnost novega delovanja in razvoja. Sama sta bila prepričana, da bosta v Mariboru ozdravila gnilobo in lenobo v vodstvu stranke, pa tudi gostilniško omizje je bilo mnenja, da bosta ta dva gospoda delala čudeže. Nekateri prejšnji mariborski voditelji sicer niso bili popolnoma zadovoljni s priselitvijo dr. Kukovca in Spindlerja, ker so se bali, da bi spričo teh dveh novih zvezd lahko potemnela njihova slava, toda na drugi strani so pa je bili vsi zadovoljni, češ, le naj delata ta dva mesto nas; za to, da bomo uspehe njunega dela pobirali mi, za to bomo že skrbeli. Oba nova gospoda pa nista storila ničesar: pomnožila sta le družbo pri gostilniški mizi in vse je ostalo pri starem.

Zasluzen polom.

Volitve v narodno skupščino so zateleke mariborske demokrate popolnoma nepripravljene. Sprva od presenečenja sploh niso vedeli, kaj naj počno; komaj par tednov pred volitvami so zbolevali vse kar leze in gre ter poslali na shode in na agitacijo. Tu pa se je postavila na pot nova ovira — prazna blagajna! Kje dobiti denar za agitacijo? Apel na somišljenike je stal brez uspeha; veljaki so odrinili iz svojih mošenj komaj kak stotak. To ni zadostovalo; treba je bilo seči po posojilu. Po dolgem posvetovanju in kalkuliranju so se našli končno žiranti in se je našlo tudi posojilo. Kalkuliralo se je tako: dr. Kukovec bo kot nosilec liste gotovo izvoljen, najbrže pa bodo razen njega izvoljeni še trije drugi. Koalicija z radikali se bo gotovo obnovila, ker radikali brez nas ne bodo mogli živeti; morda pa bomo izšli iz volitev celo tako močni, da nam bo poverjena sestava nove vlade. Na vladi bomo torej gotovo in če bomo na vladi, bomo tudi že našli kritje za naše volilne izdatke! — Račun je bil lep, toda napravljen brez krčmarja. Stranka je — kakor je moral pričakovati vsak objektivni poznavalec razmer — propadla. Tudi nosilec liste sam ni bil izvoljen. Vtis, ki ga je napravil volilni rezultat na to družbo, je bil naravnost strašen. Dr. Kukovec se je zapri v svoje stanovanje in se par dni sploh ni prikazal v javnosti. Žiranti so si pulili lase.

Obupna situacija.

Stara mariborska klika se je jezila na dr. Kukovca in Spindlerja, češ, da sta onadva kriva poraza, ker nista izpolnila onega, kar je od njiju pričakovala. Toda nekaj upanja je vendar še ostalo — nada, da se vendar še obnovi koalicija. Razvoj političnih dogodkov od volitev do danes pa je ubil še to nado in danes se nahajajo v razsulu še zadnji ostanki demokratske stranke v Mariboru in na Stajerskem. Par milijonov dolga ne najde nikjer kritja; tajništvo mora vsakokrat posebej zbirati prispevke za kritje izdatkov in plačevati pa noče nihče; strankino glasilo »Tabor« je padlo na bornih 1600 izvodov, od katerih jih je komaj 1000 plačanih in izkazuje ogromen deficit, tako da mora že odpuščati urednike in sotrudnike in so mu dnevi šteti. Temu se pa pridružuje še vedno naraščajoči razdor med dr. Kukovcem in Spindlerjem na eni ter ostalo skupino na drugi strani. Na eni zadnjih odborovih sej so se ostali mogočnejši obnašali napram dr. Kukovcu tako, da so ga skoro ven vrgli in je stari voditelj stranke te svoje tovariše sam označil za koristolovce in klikarje ter priznal, da je stranka za vedno obsojena na smrt. In res, če pridejo danes nove volitve, demokratska stranka na Stajerskem ne bo dobila niti tretjino glasov, ki jih je dobila letos 18. marca. Sicer pa gotovo nikomur ni žal, da je propadla ta ohola frakarska klika, ki je na tak zlovesten način zlorabljala lepo ime demokracije. Demokrat.

Iz Romunije.

Pogajanja z Rusijo.

Bukarešta, 8. novembra. (B) Ministrski svet je odobril predlog ministra za zunanje zadeve, da se s sovjetsko vlado zopet začno pogajanja, toda samo o trgovinskih in industrijskih vprašanjih. Romunska komisija odpotuje v Tiraspol, da se sestane s sovjetsko delegacijo.

Sanitarna konvencija.

Bukarešta, 8. novembra. (B) Romunska vlada je odobrila predlog kraljevine Srbov, Hrvatov in Slovencev glede sklenitve sanitarne konvencije.

Ameriško posojilo.

Beograd, 8. novembra. (Z) Po vesteh iz Bukarešte je ponudil ameriški konzorcij Romuniji posojilo v znesku 30 milijard romunskih lejev. Kot jamstvo za to posojilo zahteva vrlce nafte v Romuniji.

Gospodarstvo.

Kreditna kriza.

Upravni svet naše Narodne banke je na svoji važni seji dne 6. novembra, kakor smo že poročali, odklonil vsako inflacijo, ki bi povzročila v našem gospodarstvu veliko škodo. Ta sklep moramo popolnoma odobravati in ga tudi večina odobrava. Vendar z njim ni niti malo rešeno vprašanje pomanjkanja kreditov v industriji in trgovini. V ogleid silne važnosti tega vprašanja in velike nujnosti njegove rešitve mora torej vlada najti primeren način, da od pomore v tej hudi gospodarski krizi, ki grozi postati še opasnejša.

O vprašanju kreditov in o povečanju obkroga novčanih se je pri nas pisalo zelo veliko in v marsikateri točki se je že doseglo splošno sporazumenje. Vsi so enoglasni v tem, da mora država ukreniti, da se zmanjša in ublaži kreditna kriza. Novčani obkroga ne sme povišati; preostane pa ji druga, varnejša in boljša pot. Vrniti mora svoj dolg ali vsaj del tega dolga Narodni banki, ki bi mogla potem uporabiti, če ne že vseh vrstjenih vsot, vsaj njihov del za industrijske in trgovske kredite.

Kako naj dobi država sredstva, da odplača svoj dolg in del dolga, zelo umestno nasvetuje g. dr. M. Nedeljkovič v beograjskem »Trgovinskem Glasniku«. Povznanja davkov nečemo, pravi pisec, in zaslužek pri Narodni banki ne pride dosti v poštev. Zato predlaga dr. Nedeljkovič, da naj se poslužijo finančni ministri svoje pravice in da naj proda vsa ona državna posestva, ki ne donosajo nad 10.000 Din na leto in katerih upravljanje je združeno z velikimi stroški. Naša država ima mnogo takih manjših in večjih domen, od katerih jih je nad polovico samo breme proračuna.

Zato naj država taka posestva proda. Dosega bo večkratno korist: Dobila bo gotov denar, s katerim more odplačati velik del svojega dolga pri Narodni banki, pomagala bo industriji in trgovini, ki bosta mogli zopet dobiti od Narodne banke kredite, in pomagala bo vsemu našemu gospodarstvu. Kajti privatniki bodo radi kupili državna posestva, plačali jih bodo v veliki meri z denarjem, ki leži sedaj težavirano po starih skrinjah in ta denar bo zopet prišel v promet. Privatna eksploatacija bo dobila iz zemlje, kar se pač da dobiti; pridelek bo večji, večja tudi davčna moč itd., kar pod državno upravo ni.

Predlog dr. Nedeljkoviča je vsega vpoštevanja vreden in bi bilo le želeli, da ga vzamejo merodajni činitelji v pretres. Koristi bi bile od izvedbe tega predloga ogromne, dočim je korist, ki jo ima država od velikega dela svojih domen, le malenkostna.

Seveda država ne sme prodajati svojih obsežnih gozdnih kompleksov, kajti eksploatacija takih šumskih kompleksov je v veleobratu mnogo izdatnejša, kakor v malih obratih. Radi stalnih zakonov in trajnih pravil se tu država kot izkoriščevalka takih kompleksov zelo dobro obnese. Nasprotno pa je pri drugih zemljiščih, n. pr. pri poljskem zemljišču. Sicer ne vedno in povsod, vendar je tu izkoriščanje po trgovskih, privatnih načelih mnogo rentabilnejše kakor pa na birokratični okorni način državnega gospodarstva. Kjerkoli ima torej država poljska ali sploh negozdana zemljišča, naj jih proda, ker bo imela od tega večjo korist ona, kakor tudi vse ostalo naše gospodarstvo. Naloga naših merodajnih činiteljev je, da natančno proučijo to vprašanje v sporazumu z našimi privrednimi organizacijami in da ga izvedejo, če se uveri, da bi bila njegova izvedba za splošno koristna.

INDUSTRIJA.

× Proti tujemu delavstvu. Trgovinsko ministrstvo je ponovno opozorilo industrijske in trgovske podjetja, da ne smejo zaposlovati tujih delavcev in da bodo v nasprotnem slučaju neposlušna podjetja strogo kaznovana ter se jim bo tudi zabilobil obratovanje.

× Zagrebški zbor. Prijavnice za poletni veliki smenjen v Zagrebu (od 27. aprila do 5. maja 1924) se že razpošiljajo. Dobijo se v uradu Zagrebškega zbora, Martičeva ulica. Dosedaj je doslo nekaj sto prijav za udeležbo na sejmu. Pri razdeljevanju prostora se bo v prvi vrsti vpoštevalo domače podjetje.

TRGOVINA.

× Sodelovanje poljedelskega ministrstva pri trgovinskih pogajanjih. Ministrstvo za kmetijstvo in vode je zahtevalo od ministrstva trgovine, da je v bodoče pri trgovinskih pogajanjih zastopano tudi ministrstvo za kmetijstvo in vode z enim predstavnikom, ker kmetijski in trgovski interesi stoje medseboj v ozki zvezi.

KMETIJSTVO.

× Letošnja poljska žetev je bila zelo dobra. Dasiiravno je bila obdelana površina za 10% manjša, kakor pred vojno, je pridelek vseeno za 20% boljši, kakor povprečno v predvojnih letih. Na Poljskem računajo, da bo mogla Poljska letos izvoziti preko 200.000 vagonov raznega žita in 285.000 vagonov krompirja.

PROMET.

× Vzpostavitev prometa z vrednostnimi listi in nakaznicami z inozemstvom. V kratkem bo vzpostavljen denarni promet z inozemstvom in sicer z denarnimi listi.

do 500 Din. Za enkrat bo vzpostavljen ta promet samo z onimi sosednjimi državami, s katerimi smo v ozki trgovski zvezi, kasneje se bo promet razširil na vse države. V najkrajšem času bo tudi odprt promet s poštnimi nakaznicami v Ameriko.

DAVKI. — CARINE.

× Izvoz moka. Gospodarski krogi Južne Srbije so zaprosili pri nadležnih faktorjih, da naj se odpravi izvozna carina na moko. Naša moka bi se zelo lahko izvažala v Solun in preko njega, če bi ne bil izvoz otežčen z izvozno carino, kar ji tudi onemogoča konkurenco z ameriško moko.

× Reorganizacija prodaje monopolnih predmetov. Monopolna uprava bo uvedla povsod v prvi polovici 1924 svoja lastna glavna skladišča za monopolne predmete. Ta skladišča bodo oddajala monopolne predmete maloprodajalcem. Radi tega bo monopolna uprava razveljavila vse pogodbe z zakupniki glavnih skladišč.

× Carinske taničije. Od 11. oktobra dalje morajo plačevati po ministrski odredbi naši trgovci za carinjene pošne pakete na poštah Ljubljana 2, Maribor 2 in Celje 4 Din taničijem.

DENARSTVO.

× Obtok bankovcev v naši državi je znašal 31. oktobra 5.880.700.000 Din ter se je povečal od zadnjega izkaza Narodne banke za 6.000.000 Din. Obrestna mera je ostala ista.

× Revizija kreditov Narodne banke. Narodna banka je izvršila revizijo kreditov, ki jih je dala privatnim ustanovam ter je odredila, da ji morajo te ustanove takoj vrniti posojene zneske. S tem denarjem bo Narodna banka podpirala gospodarske organizacije, ki se do sedaj že često zaprosile

kratkoročna posojila, da bi mogle delovati za pospeševanje domačega gospodarstva.

× Naše posojilo v inozemstvu. V zadnjem času so se vršila poslužbena pogajanja med zastopniki naše države in nekaterimi angleškimi, francoskimi in švicarskimi finančnimi skupinami za najetje investicije: skega posojila za našo državo. Ker pa so zahtevale vse te grupe koncesije, katerih naša vlada ni mogla dovoliti, so ostala pogajanja brezuspešna.

RAZNO.

× Na račun reparacij iz Nemčije je došla beograjska mestna občina moderno gasilno orodje. Brizgalne so na avtomobilu in vse prirejene na motorni pogon. Tudi nekatera druga srbska mesta, ki so mnogi trpela v svetovni vojni, bodo dobila slična brizgalna na račun reparacij.

DOBAVE.

× Razmejitevna komisija prodaje. Po tom javne dražbe 10. t. m. ob 10. uri dop. v garaži komisije, Klayniška ulica (Barake Komande Mesta) 2 avtomobila, znamke Puch, tipa VIII. Izklicna cena: 1 avto 2 električno napravo in Spitz-hladilnikom 60.000 Din, drugi avto 40.000 Din. Kupna cena se ima takoj plačati. — SHS-delegacija komisije za razgrajenje za Avstrijo.

× Dobava barve za žige in telegraf. Pri ravnateljstvu državnih železnic v Subotici se bo vršila dne 23. novembra t. l. ofertalna licitacija glede dobave barve za žige in telegraf. Predmetni oglas je v pisarni trgovske in obrtniške zbornice v Ljubljani interesentom na vpogled.

Glavni urednik: Ivan Podržal.
Odgovorni urednik: Miha Gaberšek.
Last »Zvezne tiskarne« v Ljubljani.

Jul. Zeyer :

Gompači in Komurasaki.

(Japonski roman.)

(Nadaljevanje.)

Med vsemi mladeniči, s katerimi se je polagoma seznanil v hiši svojega dobrotnika in na dvoru, mu je bil nečak starega Okade, lepi in lehkomišeln Mubara, najljubši. Bil je bistrega duha in brezobziren; iskal je vsakovrstno razkošje in bil neizmerno drzen i v dejanju i v govoru. Gompachi ga je občudoval zaradi njegovih sijajnih lastnosti; Mubara mu je postal vzor, mojster, svetovalec. Ko mu je sedaj zaupal svojo polovično zaroko s hčerko njegovega strica, je videl Mubaro prvič, odkar sta se poznala, nekam zamisljenega; zdel se mu je, da je užaljen, ni mu odgovoril niti besede. — Gompachi se je nemalo začudil.

»Ali ti je moja novica neljuba?« je vprašal slednjič.

Mubara se je začel smejati.

»Tako malo se zmenim zanj,« je veselo odgovoril, »tako malo, da sem nanjo pozabil, še preden si jo povedal do konca. Nekaj čisto drugega mi je pravkar prišlo na misel, namreč »Demantov lesk«. Ah, ko bi jo ti poznal!«

»Ne razumem,« je odgovoril Gompachi.

»Očitam si svojo sebičnost!« je vzkliznil Mubara. »Nisem ti še privoščil tega čarobnega pogleda! Bal sem se, da boš tekmoval z menoj, saj si tako nepremagljiv v očeh vseh žensk. Niti v Josivaru te ne nisem peljal!«

»Kaj je Josivara?« se je čudil Gompachi. »Že čisto sem vas slišal pri zabavi, da ste cikal na to ime.«

»To je vprašanje sramežljive device!« je odgovoril Mubara in se smejal. »Toda jaz sem kriv, da tega še danes ne veš. Josivara ni popolnoma to, kar pomeni beseda sama (barje poraslo s trstjem), ampak kraj, poln cvetic, ki omamljajo s čarobnim vonjem. Skratka, to je del našega mesta, kjer vlada z neomejeno oblastjo luhezen kot edina boginja. Pojdiš z menoj, hočem ti biti za vodnika.

Pri moji veri, doslej si živel kakor menih. To vendar ne gre. Ali pojdiš z menoj?«

Gompachi je prikimal.

»In »Demantov lesk« je torej —«

»Ženska, ki zasluži to ime po svoji bleščeči lepoti,« ga je prekinil Mubara. »Toda nikar ne misli, da je njena ljubezen morda na prodaj! To je »ojrana«, kurtizana, ki sprejema darila za ples in petje, toda s svojo ljubeznijo obdaruje le tistega, ki ga sama ljubi. Celo mesto je navdušeno za njeno milino, njeno blestečo krasoto, toda nihče se ne more doslej bahati z njeno naklonjenostjo. Jaz edini sem bil tako srečen, da sem ujel njen smešljaj, ki je bil podoben blisku. Prav tako je žarela, toda žalibog, tudi izginil je tako naglo. Za danes zvečer sem povabil nekoliko svojih prijateljev v neko čajarno v Josivaru, kamor pride na moje povabilo »Demantov lesk« in nam zapleše za moje težke denarce. Ti si kakor brat moje duše, zato ne smeš manjkati.«

Gompachi mu je segel veselo v roko in razšla sta se.

Ko se je stemnilo in so neštete barvne kitajske svetilke razsvetljevale ulice, sta odšla prijatelja skupaj, kakor sta se dogovorila, v Josivaro. Gompachi se je oblekel v brokat in pavja peresa so ga krasila, na pasu so blesteli rubini in na prstih so pestro žareli prstani velike vrednosti. Mubara je bil ogrnjen s temnim plaščem, črna krepova čepica mu je zastirala pol obraza, kajti le tako preoblečen se bliža samuraj Josivari. Gompachi ni slutil, da se predaja pohujšanju, in nihče ga ni svaril. Bil je vesel, očital je prijatelju licemerstvo in njegov smeh je zvenel tako brezskrbno in srečno, da je bil takorekoč nalezljiv. Celo resni in zamisljeni ljudje, ki so srečavali in slišali Gompachija, so se nekaj časa smejali, preden so se zopet zamislili. Bil je kakor nagel žarek v tem mraku bede in ponižanja, ki se je razprostiralo okoli kraja sramote in suženjstva. Njegov smeh se je umaknil začudenju, ko sta prišla v pravo Josivaro. Majhne hišice so vseskoz lepo razsvetljevale goreče pestre svetilke. Pritličja, ki so bila le malo dvignjena nad tlak, so bila odprta, bile so nekake arkade, a zamrežene, tako da so bile podobne dolgim in ne previsokim kletkam. V njih so se sedele mirno v zarji svetilk »cvetke Josivare«. Bile so podobne malikom. Odeval jih je brokat in atlas, z zlatom in biseri pretkano in posito blago, obrabi in vratovi so bili nalepotičeni in bolj beli kot sneg, njihove ustne so bile pozlačene in zobje pobarvani na temno kakor ebenovina. Naj se nam zdi poslednja kozmetična posebnost še tako čudna, vendar vzbuja na Japonskem občudovanje. Njihovi lasje so bili temni in so se svetili; bili so zelo umetno počesani in s cveticami okrašeni. Neštete dolge igle iz želvine so tvorile okoli glave nekaj zarji naših svetnic podobnega.

Po ulicah je bila skoro gneča, mnogi so migali in mahali z roko temu ali onemu znanemu maliku za mrežo in sladko šepetali ime svoje krasotice. Pred marsikatero hišo je bil šepet in prtajeno klicanje kakor brenčanje čebel. Marsikatero teh imen, ki so jih dajali krasoticam, je bilo prav poetično. Tu si slišal »O, črešnjevo gozd v polnem cvetju,« tam zopet »O, zvok morja« ali »zarja cveta«, in tako dalje brez konca.

Gompachi se ni mogel nagledati tolikih novih reči in njegov prijatelj ga je vlekel za seboj in se skoro porogljivo smejal.

Slednjič sta se ustavila pred čajarno, kamor sta bila namenjena. Bila je ena izmed aristokrat-skih.

(Nadaljevanje sledi.)

MALI OGLASI:

Cena oglasom do 20 besed Din 5.—; vsaka nadaljna beseda 25 para. z davčno vred.

La tranistovski sir
audi à 27.50 Din 1 kg Mlje-karna Lukač, Slavonja.

Proda se

i moški prstan s tremi briljanti, i nova moška suknja, 2 dežna plašča ženska, 1 divan in foteli. Polize se Marja Jelenič, Stara pot 1 od 11.—8. ure in od 6. ure zvečer dalje.

Knjige

različne (franco, nem., šha.) se prodajo. Naslov v upravi lista.

Dve sobe

lepe, prazne, išče zakonski par brez otrok, mirna stranka, duševna delavca, plačata dobro. Naslov v upravi lista.

Blazine, žima

morska trava, Peter Kobal — Kranj, Glavni trg, trgovica vseh vrst blazin, žime in morske trave, modroce na peresih. — Specijalna trdnica za izdelovanje klubgarnitur. — Najnižje cene! — Najsolidnejši izdelki! Zahtevajte oferte in cenik!

Mlekarna Kos

v Mariboru, Jenkova ul. 6, pri-poroča dnevno sveže dobro mleko à 14.— K liter. Stalnim odjemalcem celoletna dobava zagotovljena.

Kupim

več vagonov zdravega, lepega in čistega korenja, belega, rumenega in rdečega. Tudi nekaj vagonov lepih, letošnjih orehov. Ponudbe s ceno, franko postaja na upravo lista pod »Korenje, orehi«.

Sobo

prazno, veliko, išče zakonski par brez otrok za takoj. Plača dobro. Da za nagrađo francoske ure zastoni. Naslov v upravi.

Stanovanje

dobi, kdor kupi hišo, 2 parceli v Mostah, 5 minut od tramvaja. Solnčna lega. Cena Din 125.000. Vprašajte pri Hinko Privšek, Miklošičeva cesta 18/1.

Specijalna mehanična delavnica za popravo pisalnih in računalnih strojev. L. Baraga, Ljubljana, Seienburgova ul. 6/1.

Posestva od 3 do 175 ora lov. posestvo z žago in vodno močjo, vila po kupu takoj prosto stanovanje.

Gostilna v Mariboru 800.000 K. Hiše, vile, posestva prodaja pisarna Zagorski, Maribor, Barvanska ulica 8.

Iščem prazno mesečno sobo (eno ali dve) za takoj ali poznejši čas z posebnim vzhodom in električno razsvetljavo. — Cenjene ponudbe na upravo lista pod »Nujno!«.

Priporočila se

konfekcija, krojačnica za dame in gospode po meri, po najmodernejših žurnalih, Brata Brunske, Ljubljana, Židovska ulica 5.

Posojilo Din 25-30.000

iščem. Kot garancijo dajem eno drevesnico in še posebej poročilo. Plačam 10% obresti. Ponudbe prosim na upravnistvo tega lista pod: Varno posojilo.

Zaloga klavirjev in pianinov

najboljših tovarn: Bösendorfer, Czapka, Ehrbar, : : Schweighofer, Original, Stingl i. t. d. : : JERICA HUBAD, roj. Dolenc, LJUBLJANA, Mišerjeva ul. 5.

„Vesna“

Brata Pohlin i. dr. tvornica vlasnic, kiljuk, rinčic za čevlje, kovinastih gumbov i. t. d.

Ljubljana I., poštni predal št. 126.

Sprejema vsa naročila, ki se takoj in v vsaki množini izvršujejo. Zahtevajte vzorce in cenik. Pri večjih naročilih popust.

Pisarna

2—4 sob v novi stavbi, v sredini mesta ob prometni ulici, se takoj odda. — Ponudbe na upravo lista.

Trgovski lokal

v novi stavbi, v sredini mesta ob prometni ulici, se takoj odda. — Ponudbe na upravo lista.

Jugoslov. importno in eksportno podjetje ing. Rudolf Pečlin

Stroji za vsako industrijo, lesno in kovinsko; poljedelski stroji in orodje; lokomobili in motorji: vseh vrst stikalnice; veletrogovina železa za stavbeno in konstrukcijske svrhe. — Tovarna poljedelskih strojev, livarna za železo in kovine F. FARIC izdeluje vse predmete iz litega železa v vsaki množini in velikosti točno po modelih, armature iz medi in kovin za vsako potrebo.

Maribor, Trubarjeva ulica 4. Telefon Interurban štev. 82.

Jamski paznik

z dovršeno rudarsko šolo, mlajša moč, se išče. — Ponudbe s prepisi izpričeval na

Rudniško ravnateljstvo Rajhenburg (Slovenija.)

Zvezna tiskarna in knjigarna

Wolfova ul. 1

v Ljubljani

Marijin trg 8

Izdeluje vsakovrstne tiskovine, knjige, brošure, poslovne knjige, bloke, note, tabele, vstopnice, razglednice, naročilne knjižice, lično, hitro in po konkurenčnih cenah.

Moderna knjigoveznica.